

OIKEUDEN PERUSTEOKSET

YRITYSOIKEUS

SEPPO VILLA
MANNE AIRAKSINEN
ANETTE ALÉN-SAVIKKO
JOHAN BÄRLUND
JYRKI JAUHAINEN
TIMO KAISANLAHTI
JOEL KANERVO
MÅRTEN KNUTS
PETRI KUOPPAMÄKI
SEPPO KYMÄLÄINEN
JUKKA MÄHÖNEN
TAINA PIHLAJARINNE
JUHA RAITIO
KLAUS VIITANEN

ALMA TALENT
HELSINKI 2020

NELJÄS, UUDISTETTU PAINOS

COPYRIGHT © 2020 ALMA TALENT OY JA TEKIJÄT

GRAAFINEN SUUNNITTELU: PORKKA & KUUTSA OY

PAINO: BALTO PRINT LIETTUA 2020

ISBN 978-952-14-4135-6

Anna palautetta kirjasta: kustannustoimitus@almatalent.fi

Tilaa Yritysoikeus-kirja Alma Talent Shopista: shop.almatalent.fi

ESIPUHE NELJÄNTEEN PAINOKSEEN

Yritystoimintaa koskeva toimintaympäristö ja sääntely ovat jatkuvassa liikkeessä. Uuden sääntelyn määrää ja sisältöä seuratessaan ei voi välttyä tekemästä johtopäätöstä siitä, että EU-oikeuden implementointi on pitänyt ja pitäneekin myös tulevaisuudessa kansallisen lainsäätäjän kiireisenä. Samalla on kuitenkin pyritty päivittämään yritysoikeuden keskeistä sääntelyä kansallisten tarpeiden tyydyttämiseksi. Tästä voidaan erinomaisena esimerkkinä mainita avoimen yhtiön ja kommandiittiyhtiön syntymiseen liittyvä 1.1.2016 voimaan tullut uudistus, jonka mukaan avoin yhtiö ja kommandiittiyhtiö syntyy, kun se rekisteröidään. Muutos siirsi historiaan merkittävän määrän oikeudellista analyysiä siitä, milloin käsillä olivat sellaiset olosuhteet, että yhtiösuhde katsottiin syntyneeksi. Muutos oli odotettu. Se on merkittävästi selventänyt oikeustilaa.

EU-oikeus vaikuttaa yritysoikeuden kaikilla sektoreilla. EU-oikeuden laaja implementointi yhtenäistää sääntelyn sisältöä jäsenvaltioissa ja tässä mielessä helpottaa yritysten toimintaa sekä lisää ymmärrystämme jäsenvaltioiden sääntelyn sisällöstä. Lain tulkinnan lähtökohdista käsin tilannetta arvioitaessa voidaan esittää kritiikkiä siitä, että EU-pohjaisen sääntelyn sisällöstä on vaikeampi saada johtoa, koska lakien kansallisissa esitöissä ei ole ollut juurikaan mahdollista avata sääntelyn taustalla vaikuttaneita seikkoja. Esitöissä on tyydytty toteamaan, että sen ja sen direktiivin johdosta säädetään direktiivin edellyttämällä tai sallimalla tavalla näin ja näin. Lisäksi on varsin ilmeistä, että EU-oikeuden implementointi on edelleen johtanut sääntelyn yksityiskohtaistumiseen ja monimutkaistumiseen.

EU-pohjaisen sääntelyn kasvu näkyy entisestään vahvistuneena tässä teoksessa niin rakenteellisesti kuin sisällöllisestikin. Tavoitteena on ollut, että EU-oikeus on mukana teoksen alusta loppuun. *Juba Raition* EU:n sisämarkkinoita ja yritystoimintaa käsittelevän luvun tehtävänä teoksen alussa on luoda yleisempi EU-oikeudellinen viitekehys, jonka sisällä teoksen muissa luvuissa EU-oikeutta sovelletaan alakohtaisesti EU-oikeuden läpäisyvaikutuksen mukaisesti. EU-oikeus on siten enemmän tai vähemmän osa alakohtaista sääntelyä.

Kuten aikaisemmissakin Yritysoikeuden painoksissa, myös vuoden 2020 teoksessa esiteltäväksi valituista yritysoikeuden sääntelyn alueista sekä eri pääjaksojen ja lukujen välisestä suhteesta vastuun kantaa päätoimittaja. Tällä kertaa teos ei ole kokonaisuutena arvioiden laajentunut, vaikka eri lukujen painotukset ovatkin jossain määrin muuttuneet. Teoksessa on edelleen monta kirjoittajaa, ja heidät on valittu niin, että he edustavat alansa johtavia osajia. Osa on ollut mukana teoksen ensimmä-

mäisestä painoksesta lähtien, mutta matkan varrella on saatu mukaan myös nuorempia kirjoittajia.

Teoksessa on seurattu lainsäädäntöä ja oikeuskäytäntöä huhtikuun loppuun 2020. Tuon ajankohdan jälkeen ilmestynyttä kirjallisuutta ja oikeustapausaineistoa kirjoittajat ovat mahdollisuuksiensa mukaan huomioineet teoksen vedosvaiheessa. Kiitän jälleen kaikkia kirjoittajia ahkeruudesta, aikataulussa pysymisestä ja siitä syvästä kumpuavasta innosta, jota olette osoittaneet tämän teoksen sisällön tuottamiseen. Suuret kiitokset ansaitsee jälleen kerran toimituksen ammattitaitoinen henkilökunta.

Helsingissä, kesäkuun 4. päivänä 2020

Seppo Villa

SISÄLLYS

Esipuhe neljänteen painokseen	5
Teoksen kirjoittajat	7
Lukijalle.....	39
Lyhenteet.....	41
<hr/>	
I YRITYSTOIMINNAN OIKEUDELLINEN YMPÄRISTÖ	45
<hr/>	
1. YRITYS JA YRITYSTOIMINTA	47
<i>Seppo Villa</i>	
2. ELINKEINOVAPAAUS	49
<i>Seppo Villa</i>	
3. ORGANISOITUMINEN	51
<i>Seppo Villa</i>	
4. TEOKSEN NÄKÖKULMAT YRITYSTOIMINTAAN	55
<i>Seppo Villa</i>	
5. EU:N SISÄMARKKINAT JA YRITYSTOIMINTA	57
<i>Juha Raitio</i>	
1. Yritys sisämarkkinoilla	57
1.1. Sisämarkkina- ja kilpailuoikeus	57
1.2. Yritystoimintaan suoraan vaikuttava sisämarkkinaoikeus	58
2. Yrityksen ja valtion suhde EU:n sisämarkkinoilla	59
2.1. Valtiontuet	59
2.2. SGEI-palvelut	62
2.3. Julkiset yritykset	64
2.4. Julkiset hankinnat.....	65
3. Perusvapaudet ja yritys	67
3.1. Vapaa sijoittautumisosoikeus ja yrityksen kotipaikan siirto	67
3.1.1. Missä yrityksen kotipaikka on?	68
3.1.2. Yrityksen kotipaikan siirto	68
3.2. Pääoman vapaa liikkuvuus ja yritystoiminta	72
3.2.1. Soveltuuko pääoman vapaa liikkuvuus, kun sijoitetaan yritystoimintaan?.....	72
3.2.2. Pääoman vapaa liikkuvuus ja ns. Golden Shares -oikeuskäytäntö.....	74
4. Lopuksi	75

II YRITYSMUODOT 77

1. YRITYSMUOTOJEN PÄÄPIIRTEET 79

Manne Airaksinen ja Jyrki Jaubaiainen

1. Yritysmuodon valinta 79
2. Yritysmuotojen vertailua 80
 - 2.1. Sääntelystä 80
 - 2.2. Vertailun lähtökohtia 81
 - 2.3. Henkilökohtainen vastuu 82
 - 2.4. Enemmistöperiaate ja ”euro ja ääni” -periaate 84
 - 2.5. Varojen jakaminen 85
 - 2.6. Omistuksen siirtokelpoisuus 86
 - 2.7. Eri tekijöiden yhteisvaikutus 87
3. Kaupparekisteri 88
 - 3.1. Yleistä kaupparekisteristä 88
 - 3.2. Ilmoitettavat ja rekisteröitävät tiedot 90

2. YKSITYINEN ELINKEINONHARJOITTAJA 93

Manne Airaksinen ja Jyrki Jaubaiainen

1. Elinkeinovapaus 93
2. Yksityinen elinkeinonharjoittaja 94

3. AVOIN YHTIÖ JA KOMMANDIITTIYHTIÖ 97

Manne Airaksinen ja Seppo Kymäläinen

1. Pääperiaatteet 97
 - 1.1. Keskeiset piirteet 97
2. Perustaminen ja yhtiösopimus 101
 - 2.1. Yhtiön syntyminen 101
 - 2.2. Yhtiösopimus 103
 - 2.2.1. Yhtiösopimuksen vähimmäissisältö 104
 - 2.2.2. Muita sovittavia asioita 106
 - 2.2.3. Pätemättömyys ja kohtuullistaminen 108
 - 2.3. Yhtiösopimuksen muuttaminen 109
 - 2.4. Kaupparekisteri-ilmoitus 110
 - 2.5. Yhtiöosuuden luovuttaminen 111
3. Hallinto ja edustaminen 113
 - 3.1. Yleistä päätöksenteosta henkilöyhtiössä 113
 - 3.2. Vastuunalaisen yhtiömiehen hallinnoimisoikeus 114
 - 3.3. Toimitusjohtaja ja erityistehtävät 120
 - 3.4. Tilintarkastus ja osakkaan tarkastusoikeus 122
 - 3.5. Yhtiön edustaminen 124
 - 3.5.1. Kelpoisuus ja toimivalta 125
 - 3.5.2. Vastuunalaisen yhtiömiehen edustamisoikeus 126
 - 3.5.3. Äänettömän yhtiömiehen edustamisoikeus 128
 - 3.5.4. Toimitusjohtajan edustamisoikeus 128
 - 3.5.5. Prokuristi 129

4.	Rahoitus.....	129
4.1.	Henkilökohtaisen vastuun merkitys.....	129
4.2.	Yhtiöpanokset.....	130
4.2.1.	Vastuunalaisen yhtiömiehen panos	130
4.2.2.	Äänettömän yhtiömiehen panos	132
5.	Varojen jakaminen ja yhtiön lopettaminen	132
5.1.	Yleistä etusijajärjestyksestä yhtiön toiminnan aikana	132
5.2.	Menojen korvaaminen ja oikeus palkkioon	134
5.3.	Voiton ja tappion jakaminen.....	135
6.	Yhtiön purkaminen ja yhtiöosuuden lunastaminen	139
6.1.	Yleiskuva sääntelystä	139
6.2.	Purkuperusteet.....	140
6.3.	Selvitystila ja -menettely.....	146
6.4.	Omaisuuksien jakaminen.....	149
6.5.	Yhtiöosuuden lunastaminen	150
7.	Yhtiörakenteen ja yhtiömuodon muuttaminen	153
7.1.	Sulautuminen	153
7.2.	Yhtiömuodon muuttaminen	154
7.3.	Lunastus sulautumisen ja osakeyhtiöksi muuttamisen yhteydessä	156
8.	Velkavastuu	156
8.1.	Vastuunalaisen yhtiömiehen velkavastuu	156
8.2.	Äänettömän yhtiömiehen velkavastuu	159
8.3.	Yhtiömiehen maksama yhtiön velka ja vastaavat tilanteet	159
8.4.	Vastuunalaisen yhtiömiehen asema velan maksamisen jälkeen	161
8.5.	Velkavastuun toteuttaminen	161
8.6.	Kuittaustilanteet	162
9.	Yhtiömiehen, toimitusjohtajan ja selvitysmiehen vahingonkorvausvastuu.....	162
4.	OSAKEYHTIÖ	167
	<i>Jukka Mähönen ja Seppo Villa</i>	
1.	Johdanto	167
1.1.	Osakeyhtiöt ja niiden sääntely	167
1.2.	Osakeyhtiölain keskeiset piirteet	174
2.	Yleiset periaatteet	175
2.1.	Johdanto	175
2.2.	Yleisten periaatteiden merkitys	175
2.3.	Voitontuottamistarkoitus	176
2.4.	Yhdenvertaisuus ja enemmistöperiaate	177
2.5.	Johdon fidusiaariset velvollisuudet.....	179
2.5.1.	Huolellisuusvelvollisuus	179
2.5.2.	Lojaliteettivelvollisuus	180
2.5.3.	Erityistilanteita	182
2.5.4.	Fidusiaarivelvollisuuksien tehosteet	185
2.5.5.	Tuottamusolettama	186
2.5.6.	Muiden tahojen kuin johdon fidusiaariset velvollisuudet.....	191
2.6.	Tahdonvaltaisuus	192
2.7.	Pääoman pysyvyys.....	195
2.8.	Oikeushenkilöllisyys	199
2.9.	Osakkeenomistajan rajoitettu vastuu	200
2.10.	Osakkeen luovutettavuus	200

3.	Perustaminen.....	202
3.1.	Sopimusperusta	202
3.2.	Perustamistoimet	204
3.2.1.	Lähtökohdat	204
3.2.2.	Perustamissopimus.....	204
3.2.3.	Yhtiöjärjestys	209
3.2.4.	Malliyhtiöjärjestys.....	210
3.2.5.	Osakemerkintä.....	210
3.2.6.	Osakkeiden maksaminen	211
3.2.7.	Merkintämaksun periminen	214
3.2.8.	Rekisteröiminen ja sen oikeusvaikutukset	214
3.3.	Julkista osakeyhtiötä koskevat erityiset säännökset.....	216
3.3.1.	Erityiset edut ja kustannukset.....	216
3.3.2.	Perustamisen jälkeen tehdyt merkittävät hankinnat.....	217
4.	Corporate Governance	218
4.1.	Hyvä hallinnointitapa	218
4.2.	Hallinnon järjestäminen	219
4.3.	Hallintomallit.....	220
4.4.	Tarkastusvaliokunta yleisen edun kannalta merkittävässä yhtiössä	221
4.5.	Osakkeenomistajien päätöksenteko	225
4.5.1.	Yhtiökokous.....	225
4.5.2.	Yksimielisten osakkeenomistajien päätös.....	229
4.5.3.	Yhtiökokouksen lajit	230
4.5.4.	Osakkeenomistajan oikeus saada asia käsiteltäväksi yhtiökokouksessa	233
4.5.5.	Yhtiökokoukseen osallistuminen	234
4.5.6.	Yhtiökokouksen kutsuminen koolle.....	238
4.5.7.	Kokouspaikka.....	241
4.5.8.	Osallistuminen kokoukseen teknisen apuvälineen avulla	242
4.5.9.	Päätöksenteko	242
4.5.10.	Esteellisyys.....	244
4.5.11.	Kokousmenettely	246
4.5.12.	Jatkokokous.....	248
4.5.13.	Päätöksentekovaatimukset	249
4.5.14.	Koronalain väliaikaiset poikkeukset osakeyhtiölain säännöksistä.....	252
4.6.	Yhtiön johto ja yhtiön edustaminen	257
4.6.1.	Toimivallan ja kelpoisuuden jakautuminen	257
4.6.2.	Osakeyhtiön edustajan kelpoisuus ja toimivalta	257
4.6.3.	Hallitus	259
4.6.4.	Toimitusjohtaja	268
4.6.5.	Hallintoneuvosto	269
4.6.6.	Yhtiön edustaminen.....	271
4.7.	Päätösten moittiminen	272
4.7.1.	Yhtiökokouksen päätöksen moittiminen	272
4.7.2.	Mitätön yhtiökokouksen päätös.....	273
4.7.3.	Mitätönmään yhtiökokouksen päätökseen rinnastuva hallituksen päätös	274
4.7.4.	Tuomion sisältö ja vaikutukset	274
5.	Rahoitus.....	275
5.1.	Lähtökohdat	275
5.2.	Rahoituksen lajit.....	275
5.2.1.	Oma pääoma.....	275
5.2.2.	Vieras pääoma.....	277
5.2.3.	Välipääoma.....	279
5.3.	Osakeyhtiö on pääomayhtiö	279
5.4.	Osakkeenomistajan rajoitettu vastuu	279

5.5.	Osakeyhtiölain mukainen pääomajärjestelmä	281
5.5.1.	Nimellisarvoton järjestelmä	281
5.5.2.	Nimellisarvoinen järjestelmä	282
5.6.	Osake	284
5.6.1.	Peruspiirteet	284
5.6.2.	Tavallinen osake	286
5.6.3.	Osakkeiden erilaistaminen	287
5.6.4.	Muunneltava osake	288
5.6.5.	Moniääninen osake	290
5.6.6.	Äänivallaton ja äänivallaltaan rajoitettu osake	290
5.7.	Vaihdannanrajoituslausekkeet	292
5.7.1.	Vaihdannan vapaus	292
5.7.2.	Lunastuslauseke	293
5.7.3.	Suostumuslauseke	295
5.8.	Osakkeeseen liittyvät todistukset	297
5.8.1.	Osakekirja	297
5.8.2.	Muut todistukset	297
5.9.	Osakasluettelo	299
5.10.	Arvo-osuusjärjestelmä	300
5.11.	Rahoituksen lisääminen	305
5.12.	Suunnattu osakeanti	309
5.13.	Maksullinen osakeanti	310
5.13.1.	Päätöksen sisältö	310
5.13.2.	Merkintähinnan kirjaaminen	311
5.13.3.	Osakkeenomistajan tiedonsaantioikeus	312
5.13.4.	Osakkeiden merkintä ja merkintähintasaaminen	312
5.13.5.	Osakkeiden maksaminen	313
5.13.6.	Osakkeen kadusointi	314
5.13.7.	Uusien osakkeiden rekisteröinti ja rekisteröinnin oikeusvaikutukset	314
5.14.	Maksuton osakeanti	315
5.15.	Optio- ja muut erityiset oikeudet osakkeisiin	317
5.15.1.	Peruspiirteet	317
5.15.2.	Päätöksen tekeminen	319
5.15.3.	Valtuutus hallitukselle	319
5.15.4.	Oikeuksien antamista koskevan päätöksen sisältö	320
5.15.5.	Rekisteröinti	320
5.16.	Osakepääoman korottaminen	320
5.16.1.	Lähtökohdat	320
5.16.2.	Rahastokorotus	321
5.16.3.	Osakepääomasijoitus	322
5.16.4.	Rekisteröinti	322
5.17.	Sijoitus sijoitetun vapaan oman pääoman rahastoon	323
5.18.	Pääomalaina	323
5.18.1.	Oikeudellinen luonne	323
5.18.2.	Pääoman takaisinmaksu ja koron maksu	324
5.18.3.	Vakuus	326
5.18.4.	Maksu- ja vakuusrajoitusten poikkeukset	326
5.18.5.	Pakottavien säännösten rikkomisen seuraamukset	327
6.	Tilinpäätös ja tilintarkastus	327
6.1.	Johdanto	327
6.1.1.	Kansainväliset tilinpäätösstandardit	328
6.1.2.	Osakeyhtiölain tilinpäätöstä koskevat säännökset	329
6.1.3.	Määräysvallan käsite ja merkitys osakeyhtiössä	329

6.2.	Osakeyhtiön tilinpäätös	330
6.2.1.	Tilinpäätöksen laatiminen	330
6.2.2.	Tilikausi	332
6.2.3.	Rahoituslaskelma	332
6.2.4.	Toimintakertomus	332
6.3.	Osakeyhtiön oma pääoma	337
6.4.	Konsernitilinpäätös ja konsernitoimintakertomus	338
6.5.	Kirjanpitolautakunnan ohjeet ja lausunnot	341
6.6.	Tilinpäätöksen rekisteröinti	341
6.7.	Tilintarkastus	341
6.7.1.	Tilintarkastajaan ja tilintarkastukseen sovellettavat säännökset	341
6.7.2.	Tilintarkastajan määrääminen ja varatilintarkastaja	344
6.7.3.	Tilintarkastajan toimikausi	345
6.8.	Erityinen tarkastus	345
6.8.1.	Erityisen tarkastuksen määrääminen	345
6.8.2.	Erityisen tarkastajan kelpoisuusvaatimukset	346
7.	Varojen jako	347
7.1.	Varojenjakotavat	348
7.1.1.	Laillinen varojenjakko osakkeenomistajille	348
7.1.2.	Laillinen varojenjakko muille kuin osakkeenomistajille	349
7.1.3.	Lailliset lahjat	350
7.2.	Varojenjakoa koskevat yleiset säännökset	351
7.2.1.	Varojenjakko perustuu viimeksi vahvistettuun tilinpäätökseen	351
7.2.2.	Maksukykyisyydesti	355
7.3.	Voitonjako ja vapaan oman pääoman rahaston jakaminen	357
7.3.1.	Jakokelpoinen vapaa oma pääoma	357
7.3.2.	Päätöksenteko	360
7.3.3.	Vähemmistöosinko	360
7.3.4.	Hallituksen valtuuttaminen päättämään jaosta	361
7.3.5.	Jakopäätöksen sisältö	361
7.4.	Osinkovelan vanhentuminen	361
7.5.	Osakaslainat ja muut lähipiirilainat	364
7.6.	Laiton varojenjakko	365
7.6.1.	Laittoman varojenjaon määritelmä	365
7.6.2.	Laittoman varojenjaon seuraamukset	366
7.7.	Rikosoikeudelliset seuraamukset	366
7.7.1.	Osakeyhtiörikos	366
7.7.2.	Velallisen epärehellisyys	366
7.7.3.	Lahjontarikokset ja yhtiön oma rangaistusvastuu	367
7.8.	Osakepääoman alentaminen	368
7.8.1.	Säätelyn sisältö	368
7.8.2.	Osakepääoman alentamistavat	368
7.8.3.	Jakaminen osakkeenomistajille ja siirtäminen vapaan oman pääoman rahastoon	368
7.8.4.	Päätöksentekomenettely	369
7.8.5.	Velkojiensuojamenettely	370
7.8.6.	Velkojien oikeus vastustaa osakepääoman alentamista	370
7.8.7.	Menettely rekisteriviranomaisessa ja rekisteröinnin edellytykset	372
7.9.	Omat osakkeet	374
7.9.1.	Säätelyn luonne	374
7.9.2.	Omien ja emoyhtiön osakkeiden merkintä	376
7.9.3.	Omien osakkeiden pantiksi ottaminen	376
7.9.4.	Omien osakkeiden rahoituskielto	377
7.9.5.	Omien osakkeiden hankkiminen ja lunastaminen	378

7.9.6.	Päätöksenteko	379
7.9.7.	Suunnattu hankkiminen ja lunastaminen.....	380
7.9.8.	Hankkimis- ja lunastamispäätöksen sisältö.....	381
7.9.9.	Osakkeenomistajan tiedonsaantioikeus.....	382
7.9.10.	Hankkimis- ja lunastusehdot.....	383
7.9.11.	Määrälliset rajoitukset.....	384
7.9.12.	Omien osakkeiden pitäminen, mitätöinti ja luovutus.....	385
7.9.13.	Osakkeiden yhdistäminen julkisessa osakeyhtiössä.....	386
8.	Yritysjärjestelyt	388
8.1.	Sulautuminen	390
8.1.1.	Sulautumisen määritelmä.....	390
8.1.2.	Sulautumisen toteuttamistavat.....	391
8.1.3.	Sulautumissuunnitelma.....	391
8.1.4.	Tilintarkastajan lausunto.....	393
8.1.5.	Sulautumissuunnitelman rekisteröinti.....	394
8.1.6.	Kuulutus velkojille.....	394
8.1.7.	Yhtiön kirjallinen ilmoitus velkojille.....	395
8.1.8.	Yrityssaneeraus.....	396
8.1.9.	Sulautumisesta päättäminen	396
8.1.10.	Yhtiökokouskutsu sekä ilmoitus optio-oikeuksien ja muiden osakkeisiin oikeuttavien erityisten oikeuksien haltijoille.....	397
8.1.11.	Asiakirjojen nähtävänä pitäminen ja lähettäminen	398
8.1.12.	Sulautumispäätöksen oikeusvaikutukset.....	400
8.1.13.	Osakkeiden sekä optio-oikeuksien ja muiden osakkeisiin oikeuttavien erityisten oikeuksien lunastaminen	400
8.1.14.	Sulautumisen täytäntöönpanoilmoitus.....	403
8.1.15.	Rekisteröinnin edellytykset	403
8.1.16.	Sulautumisen oikeusvaikutukset	404
8.1.17.	Lopputilitys	406
8.1.18.	Sulautumispäätöksen peruuntuminen.....	406
8.1.19.	Rajat ylittävä sulautuminen.....	407
8.2.	Jakautuminen.....	414
8.2.1.	Jakautumisen määritelmä.....	414
8.2.2.	Jakautumisen toteuttamistavat	415
8.2.3.	Jakautumissuunnitelma	416
8.2.4.	Tilintarkastajan lausunto.....	417
8.2.5.	Jakautumissuunnitelman rekisteröiminen	417
8.2.6.	Kuulutus velkojille ja yhtiön kirjallinen ilmoitus velkojille.....	417
8.2.7.	Yrityssaneeraus.....	417
8.2.8.	Jakautumisesta päättäminen.....	417
8.2.9.	Jakautumisen oikeusvaikutukset.....	419
8.2.10.	Muita säännöksiä	419
8.3.	Vähemmistöosakkeiden lunastaminen	423
8.3.1.	Oikeus ja velvollisuus lunastaa	423
8.3.2.	Lunastusoikeudesta ja -velvollisuudesta ilmoittaminen	424
8.3.3.	Lunastusriitojen käsittely.....	424
8.3.4.	Lunastushinnan suorittaminen ja oikeuksien siirtyminen.....	433
8.4.	Vaikutusvallan väärinkäyttöön perustuva lunastusvelvollisuus ja yhtiön purkaminen tai rekisteristä poistaminen	435
8.4.1.	Lunastus vaikutusvallan väärinkäyttötilanteissa	435
8.4.2.	Purkaminen tai rekisteristä poistaminen lunastuksen tehosteena.....	436
8.4.3.	Yhtiön toimenpiteet lunastuksen tai purkamisen estämiseksi	437

8.5.	Yhtiö- ja yritysmuodon muuttaminen	437
8.5.1.	Yksityisen yhtiön muuttaminen julkiseksi yhtiöksi	437
8.5.2.	Julkisen yhtiön muuttaminen yksityiseksi yhtiöksi	438
8.5.3.	Yksityisen yhtiön muuttaminen toiseen yritysmuotoon	439
8.5.4.	Päätöksenteko	440
8.5.5.	Päätöksen rekisteröiminen ja kuulutuksen hakeminen velkojille	441
8.5.6.	Rekisteröiminen	441
9.	Osakeyhtiön purkaminen	442
9.1.	Johdanto	442
9.2.	Selvitystila	443
9.2.1.	Tarkoitus	443
9.2.2.	Selvitystilaan asettaminen	444
9.2.3.	Selvitystilamenettely	446
9.2.4.	Selvitystilan jatkaminen ja jälkiselvitys	449
9.2.5.	Rekisteristä poistaminen	449
9.2.6.	Yhtiön varojen vähentyminen	451
9.2.7.	Yrityksen saneeraus	452
9.2.8.	Konkurssi	453
10.	Vastuu	454
10.1.	Vahingonkorvaus	454
10.1.1.	Vastuuperusteet, vastuutahot ja vastuunormit	454
10.1.2.	Johdon, osakkeenomistajan ja tilintarkastajan korvausvastuu	456
10.2.	Tuottamusolettama	457
10.2.1.	Johtoon kuuluvan ja osakkeenomistajan vastuun aineellinen sisältö	457
10.2.2.	Yhtiökokouksen puheenjohtajan vahingonkorvausvelvollisuus	459
10.2.3.	Tilintarkastajan vahingonkorvausvelvollisuus	459
10.2.4.	Sovittelu ja korvausvastuun jakaantuminen	460
10.2.5.	Oikeus vaatia korvausta	461
10.2.6.	Kanneoikeuden vanhentuminen	462
10.2.7.	Säännösten pakottavuus	463
10.3.	Rangaistusseuraamukset	464
10.3.1.	Osakeyhtiörikos	464
10.3.2.	Osakeyhtiörikkomus	464
10.3.3.	Vastuu muun lain rikkomisesta	465
11.	Riitojen ratkaiseminen	465
11.1.	Oikeuspaikka ja käsittelyjärjestys	465
11.1.1.	Yhtiöforum	465
11.1.2.	Erityiset oikeuspaikat	467
11.1.3.	Turvaamistoimet ja täytäntöönpanokielto	467
11.2.	Kiireellisinä käsiteltävät asiat	468
11.3.	Tiedoksiannot	469
11.4.	Väl miesmenettely	469
11.4.1.	Sopimukseen perustuva väl miesmenettely	469
11.4.2.	Yhtiöjärjestykseen perustuva väl miesmenettely	470
11.4.3.	Lakisääteinen väl miesmenettely	471
11.5.	Eräistä ratkaisuista ilmoittaminen	471
11.6.	Kansainvälinen yhtiöoikeus	471
5.	OSUUSKUNTA	475
<i>Jukka Mähönen ja Seppo Villa</i>		
1.	Johdanto	475
2.	Yleiset osuuskuntaoikeudelliset periaatteet	478
2.1.	Johdanto	478

2.2.	Osuuskunnan toiminnan tarkoitus	479
2.3.	Yhdenvertaisuus- ja enemmistöperiaate	479
2.4.	Johdon fidusiaariset velvollisuudet.....	480
2.5.	Tahdonvaltaisuus	483
2.6.	Jäsenen sekä osuuden ja osakkeen omistajan riski.....	483
2.7.	Pääoman pysyvyys.....	484
3.	Perustaminen	485
3.1.	Perustamissopimus	485
3.2.	Osuuden ja osakkeen merkintä.....	486
3.3.	Osuuden ja osakkeen maksaminen	486
3.4.	Maksuviivästyksen seuraamukset.....	487
3.5.	Rekisteröiminen ja sen oikeusvaikutukset.....	488
4.	Jäsenyys	489
4.1.	Johdanto	489
4.2.	Jäsenyyden hakeminen ja alkaminen.....	490
4.3.	Jäsenyyden päättymisen	491
5.	Osuuskunnan hallinto	492
5.1.	Osuuskunnan kokous	492
5.1.1.	Varsinainen kokous	492
5.1.2.	Ylimääräinen kokous	493
5.1.3.	Jatkokokous.....	493
5.1.4.	Oikeus saada asia osuuskunnan kokouksen käsiteltäväksi	494
5.1.5.	Osuuskunnan kokoukseen osallistuminen.....	494
5.1.6.	Asiamies ja avustaja.....	497
5.1.7.	Päätettävät asiat	498
5.1.8.	Jäsenen äänimäärä	498
5.1.9.	Yhdenvertaisuusperiaate	499
5.1.10.	Esteellisyys	499
5.1.11.	Muotovaatimusten sivuuttaminen.....	500
5.1.12.	Kokouspaikka.....	500
5.1.13.	Kokouksen koolle kutsuminen	501
5.1.14.	Kokousasiakirjojen nähtävänä pitäminen ja lähettäminen.....	504
5.1.15.	Osuuskunnan kokouksen järjestäytyminen	505
5.1.16.	Kyselyoikeus.....	506
5.1.17.	Päätöksentekovaatimukset	506
5.1.18.	Jäsenen ylimääräinen eroamisoikeus	509
5.1.19.	Päätöksen moittiminen	510
5.2.	Edustajisto	511
5.2.1.	Tehtävät	511
5.2.2.	Edustajiston valinta.....	511
5.2.3.	Edustajiston kokous	512
5.3.	Osuuskunnan johto	512
5.3.1.	Hallitus	512
5.3.2.	Hallituksen päätöksenteko	513
5.3.3.	Tehtävien siirtäminen	514
5.3.4.	Hallituksen jäsenet sekä jäsenyyden alkaminen ja päättymisen	514
5.4.	Toimitusjohtaja.....	519
5.5.	Hallintoneuvosto	520
5.6.	Osuuskunnan edustaminen.....	521
6.	Rahoitus	522
6.1.	Johdanto	522
6.2.	Osuuskunnan pääomarakenne	523
6.2.1.	Johdanto.....	523
6.2.2.	Nimellisarvoton pääomajärjestelmä	523

6.2.3.	Osuudet	525
6.2.4.	Osakkeet	525
6.2.5.	Oikeuksien käyttäminen	526
6.3.	Osuuksien ja osakkeiden vaihdanta	526
6.3.1.	Osuuden siirtokelvottomuus	526
6.3.2.	Lunastuslauseke	527
6.3.3.	Suostumuslauseke	528
6.4.	Osuuskirja ja osakekirja sekä muut osuus- ja osakeoikeuksiin liittyvät todistukset	528
6.5.	Jäsen- ja omistajaluettelot	529
6.6.	Osuuksien ja osakkeiden ottamisvelvollisuus	530
6.7.	Osuus- ja osakeanti	531
6.7.1.	Määritelmät	531
6.7.2.	Päätöksenteko	532
6.7.3.	Etuoikeus osuuksiin ja osakkeisiin	532
6.7.4.	Suunnattu osuus- ja osakeanti	533
6.7.5.	Maksullinen osuus- ja osakeanti	533
6.7.6.	Merkintähinta	534
6.7.7.	Päätöksen rekisteröiminen	534
6.7.8.	Tiedonsaantioikeus	535
6.7.9.	Osuuden ja osakkeen merkintä	535
6.7.10.	Merkintähintasaaminen	536
6.7.11.	Merkinnän maksutavat	536
6.7.12.	Maksuviivästyksen seuraamukset	536
6.7.13.	Uusien osakkeiden rekisteröiminen	537
6.7.14.	Maksuton osuus- ja osakeanti	538
6.8.	Optio-oikeudet ja muut erityiset oikeudet	539
6.9.	Osuus- ja osakepääoman korottaminen	539
7.	Pääomalaina	541
7.1.	Velka	541
7.2.	Vähimmäisehdot	542
8.	Muut maksut	543
8.1.	Ylimääräinen maksu	543
8.2.	Lisämaksuvelvollisuus	543
9.	Arvo-osuusjärjestelmä	545
9.1.	Arvo-osuusjärjestelmästä	545
9.2.	Osuuskunnan osuuksien ja osakkeiden kuuluminen arvo-osuusjärjestelmään	546
9.3.	Päätöksestä ilmoittaminen	547
9.4.	Osuus- ja osakeoikeudet arvo-osuusjärjestelmässä	547
9.5.	Jäsen- ja omistajaluettelo	548
9.6.	Jäsen- ja omistajaluettelon julkisuus	549
10.	Tilinpäätös ja tilintarkastus	550
10.1.	Johdanto	550
10.2.	Kansainväliset tilinpäätösstandardit	551
10.3.	Osuuskuntalain tilinpäätöstä koskevat säännökset	551
10.4.	Määräysvallan käsite ja merkitys osuuskunnassa	551
10.5.	Osuuskunnan tilinpäätös	552
10.5.1.	Tilinpäätöksen laatiminen	552
10.5.2.	Tilinpäätöksen sisältö	552
10.5.3.	Tilikausi	553
10.5.4.	Toimintakertomus	553
10.5.5.	Osuuskunnan oma pääoma	556
10.5.6.	Konsernitilinpäätös ja konsernitoimintakertomus	557
10.5.7.	Konsernin rahoituslaskelma	559
10.5.8.	Konsernitilinpäätöksen lisätiedot	559

	10.5.9. Kirjanpitolautakunnan ohjeet ja lausunnot	559
	10.5.10. Tilinpäätöksen ja toimintakertomuksen rekisteröiminen	559
11.	Tilintarkastus ja toiminnantarkastus	560
11.1.	Tilintarkastajaan ja tilintarkastukseen sovellettavat säännökset	560
11.2.	Milloin tilintarkastaja on valittava?	560
11.3.	Tilintarkastajan valinta	561
11.4.	Milloin on valittava varatilintarkastaja?	562
11.5.	Vähemmistön oikeus vaatia tilintarkastajaa	562
11.6.	Tilintarkastajan toimikausi	563
11.7.	Toiminnantarkastus	563
11.8.	Toiminnantarkastajan valinta	563
11.9.	Toiminnantarkastajan kelpoisuus ja riippumattomuus	564
11.10.	Toiminnantarkastuskertomus	564
11.11.	Vastuu	564
12.	Jäsenen tarkastusoikeus harvainosuuskunnassa	565
13.	Erityinen tarkastus	565
13.1.	Erityisen tarkastuksen määrääminen	565
13.2.	Erityisen tarkastajan kelpoisuusvaatimukset	566
13.3.	Tarkastuslausunto	567
13.4.	Erityisen tarkastajan palkkio	567
14.	Varojen jako	567
14.1.	Varojenjakotavat	567
14.2.	Varojenjako koskevat yleiset säännökset	569
14.2.1.	Varojenjako perustuu viimeksi vahvistettuun tilinpäätökseen	569
14.2.2.	Maksukykyisyydesti	569
14.2.3.	Tiedot jakopäätöstä tehtäessä	570
14.3.	Oikeus ylijäämään ja ylijäämän jakoperusteet	571
14.4.	Jaettava määrä	571
14.5.	Maksamaton osuuden merkintähinta	572
14.6.	Jakokelvottomat rahastot	572
14.7.	Päätöksenteko	572
14.7.1.	Yksimielisten jäsenten varojenjakopäätös	572
14.7.2.	Varojenjaosta päättäminen	572
14.8.	Osakaslainat ja muut lähipiirilainat	573
14.9.	Laiton varojenjako	573
14.10.	Liiketaloudellinen peruste	573
14.11.	Palautusvelvollisuus	574
14.12.	Rikosoikeudelliset seuraamukset	575
14.13.	Osuuden palautus jäsenyyden päättyessä ja osuuden lakatessa	575
14.14.	Osuus- ja osakepääoman ja vararahaston alentaminen	577
14.15.	Velkojiensuojamenettely	578
15.	Omat osuudet ja osakkeet	581
15.1.	Omien osuuksien ja osakkeiden hankinta ja lunastaminen	581
15.2.	Omien ja emo-osuuskunnan osuuksien ja osakkeiden merkintä	582
15.3.	Omien osuuksien ja osakkeiden rahoituskielto	583
15.4.	Omien osuuksien ja osakkeiden hankkiminen ja lunastaminen	583
15.4.1.	Omien osuuksien ja osakkeiden hankkiminen	583
15.4.2.	Omien osuuksien ja osakkeiden lunastaminen	584
15.5.	Suunnattu hankkiminen ja lunastaminen	585
15.6.	Lunastus- ja hankkimisoikeuden käyttäminen	586
15.7.	Omien osuuksien ja osakkeiden pitäminen, mitätöinti ja luovutus	587
16.	Yritysjärjestelyt	588
16.1.	Sulautuminen	588
16.1.1.	Sulautumisen määritelmä	588

16.1.2.	Osuus- ja osakevastikkeen käyttöä rajoitettu	588
16.1.3.	Rahavastike	588
16.1.4.	Sulautumisen toteuttamistavat	589
16.1.5.	Sulautumiseen osallistuvat osuuskunnat	589
16.1.6.	Sulautumissuunnitelma	590
16.1.7.	Sulautumissuunnitelman rekisteröinti	591
16.1.8.	Oikeus vastustaa sulautumista	591
16.1.9.	Lunastusoikeuden kirjallinen ilmoitus	592
16.1.10.	Sulautumisesta päättäminen	592
16.1.11.	Osuuden palautuksesta ja lunastusoikeudesta ilmoittaminen	593
16.1.12.	Päätös vastaanottavassa osuuskunnassa	594
16.1.13.	Asiakirjojen nähtävänä pitäminen ja lähettäminen	594
16.1.14.	Sulautuspäätöksen oikeusvaikutukset	594
16.1.15.	Osuuksien palautus sekä osakkeiden, optio-oikeuksien ja muiden osuuksiin ja osakkeisiin oikeuttavien erityisten oikeuksien lunastaminen	595
16.1.16.	Osakkeiden, optio-oikeuksien ja muiden osuuteen tai osakkeeseen oikeuttavien erityisten oikeuksien lunastaminen	595
16.1.17.	Sulautumisen täytäntöönpanoilmoitus	595
16.1.18.	Sulautumisen oikeusvaikutukset	596
16.1.19.	Lopputilitys	597
16.1.20.	Sulautumisen peruuntuminen	597
16.2.	Rajat ylittävä sulautuminen	598
16.3.	Jakautuminen	598
16.3.1.	Säätely	598
16.3.2.	Jakautumisen määritelmä	598
16.3.3.	Vastaanottava osuuskunta	598
16.3.4.	Vastike	598
16.3.5.	Jakautumisen toteuttamistavat	599
16.3.6.	Jakautumissuunnitelma	599
16.3.7.	Jakautumissuunnitelman rekisteröiminen	600
16.3.8.	Kuulutus velkojille ja osuuskunnan kirjallinen ilmoitus velkojille	600
16.3.9.	Jakautumisesta päättäminen	600
16.3.10.	Jakautuspäätöksen oikeusvaikutukset	600
16.3.11.	Osuuksien palauttaminen	601
16.3.12.	Osakkeiden, optio-oikeuksien ja muiden osuuteen tai osakkeeseen oikeuttavien erityisten oikeuksien lunastaminen	601
16.3.13.	Jakautumisen täytäntöönpano	601
16.3.14.	Jakautumisen oikeusvaikutukset	601
16.3.15.	Muita säännöksiä	602
16.4.	Rajat ylittävä jakautuminen	602
17.	Yritysmuodon muuttaminen	603
17.1.	Johdanto	603
17.2.	Osuuskunnan muuttaminen osakeyhtiöksi	603
17.3.	Osuuskunnan muuttaminen avoimeksi yhtiöksi tai kommandiittiyhtiöksi	604
17.4.	Osuuskunnan toiminnan jatkaminen elinkeinonharjoittajana	604
17.5.	Päätöksen rekisteröiminen	604
17.6.	Osuuskunnan muuttaminen asunto-osakeyhtiöksi tai keskinäiseksi kiinteistöosakeyhtiöksi	605
18.	Lunastusta koskeva lakisäätöinen välimesmenettely	606
18.1.	Säätely	606
18.2.	Lunastushinnan suorittaminen ja oikeuksien siirtyminen	606
19.	Purkaminen	606
19.1.	Selvitystila	606
19.2.	Päätöksenteko	607

19.3.	Selvitysmenettely.....	607
19.4.	Rekisteristä poistaminen.....	610
20.	Osuuskunnan varojen vähentyminen ja osuuskunnan insolvenssi	611
20.1.	Negatiivinen oma pääoma	611
20.2.	Yrityksen saneeraus.....	611
20.3.	Konkurssi.....	612
21.	Vastuu	612
21.1.	Vahingonkorvaus	612
21.1.1.	Lähtökohdat	612
21.1.2.	Johdon, jäsenen sekä osuuden ja osakkeen omistajan osuuskuntaoikeudellinen korvausvastuu.....	613
21.1.3.	Osuuskunnan tai edustajiston kokouksen puheenjohtajan vahingonkorvausvelvollisuus	615
21.1.4.	Tilintarkastajan ja toiminnantarkastajan vahingonkorvausvelvollisuus	615
21.2.	Sovittelu ja korvausvastuun jakaantuminen	616
21.3.	Oikeus vaatia korvausta	617
21.4.	Päätös vastuuvapauden myöntämisestä	617
21.5.	Derivatiivinen kanne	618
21.6.	Kanneoikeuden vanhentuminen	619
21.7.	Rangaistusseuraamukset	619
22.	Riitojen ratkaiseminen.....	620
22.1.	Sääntely	620
22.2.	Oikeuspaikka ja käsittelyjärjestys.....	620
23.	Tiedoksiannot.....	621
24.	Välimiesmenettely.....	621
25.	Eräistä ratkaisuisista ilmoittaminen.....	622
6.	MUUT YRITYSTOIMINNAN MUODOT.....	623
1.	Taloudellinen yhdistys	623
	<i>Manne Airaksinen ja Jyrki Jaubiainen</i>	
1.1.	Yleiskuvaus	623
1.2.	Säännökset pääpiirteittäin	624
2.	Yritystoiminta yhdistyksissä	625
	<i>Manne Airaksinen ja Jyrki Jaubiainen</i>	
2.1.	Yleiskuvaus	625
2.2.	Sääntely pääpiirteittäin	628
3.	Yritystoiminta säätiössä	638
	<i>Jyrki Jaubiainen</i>	
3.1.	Yleistä.....	638
3.2.	Säätiön johdon tehtävät – huolellisuus-, lojaliteetti- ja hallinnonjärjestämisvaatimukset	646
3.3.	Perustaminen	652
3.4.	Hallinto, edustaminen, tilinpäätös ja tilintarkastus	654
3.5.	Rahoitus ja säätiön lopettaminen.....	658
3.6.	Vastuu ja viranomaisvalvonta	660
4.	Eurooppalainen Taloudellinen Etuyhtymä (ETEY).....	661
	<i>Jyrki Jaubiainen</i>	
4.1.	Pääperiaatteet	661
4.2.	Sääntely pääpiirteittäin	662

III TILINPÄÄTÖS JA TILINTARKASTUS 665

1. TAUSTA 667

Timo Kaisanlahti

1. Lainsäädäntö ja hyvä kirjanpito tapa 667
2. Kirjanpitolain valvonta ja tulkinta 671
3. Oikeat ja riittävät tiedot 672
4. Olennaisuusperiaate 675
5. Yleiset tilinpäätösperiaatteet 678
6. Kansainvälinen kehitys 681

2. TILINPÄÄTÖSASIAKIRJAT JA TILINTARKASTUS 683

Timo Kaisanlahti

1. Tilinpäätös asiakirjana 683
 - 1.1. Kieli ja valuutta 685
 - 1.2. Päiväminen ja allekirjoittaminen 686
 - 1.3. Laatumisaika 688
2. Tilintarkastus 688
 - 2.1. Toimituttamisvelvolliset 688
 - 2.2. Tilintarkastajan kelpoisuus 689
 - 2.3. Hyvä tilintarkastustapa 690
 - 2.4. Tilintarkastajan riippumattomuus ja esteellisyys 690
 - 2.5. Tilintarkastuksen kohteet 692
 - 2.6. Tilintarkastuskertomus 693
 - 2.7. Tilinpäätösmerkintä 695
 - 2.8. Tilintarkastuspöytäkirja 695
3. Tilinpäätöksen vahvistaminen 696
4. Tilinpäätöksen ja toimintakertomuksen rekisteröinti sekä julkisuus 697
 - 4.1. Rekisteröinti 698
 - 4.2. Julkistaminen rekisteriviranomaisten toimesta 701
 - 4.3. Jäljennösten antamisvelvollisuus 701
 - 4.4. Tilinpäätöksen ja toimintakertomuksen ”omatoiminen” julkistaminen 702

3. KONSERNITILINPÄÄTÖS 705

Timo Kaisanlahti

1. Kuva taloudellisesta kokonaisuudesta 705
2. Määräysvalta ja emo–tytäryritys-suhde 706
3. Konsernitilinpäätöksen laatimisvelvollisuus 708
4. Poikkeukset yhdistelyvelvollisuudesta 710

4. TASE – RAKENNE JA ARVOSTUSSÄÄNNÖKSET 713

Timo Kaisanlahti

1. Yleistä 713
2. Vastaavaa-puoli 714
 - 2.1. Määritelmät 714
 - 2.2. Pysyvät vastaavat 714
 - 2.2.1. Hankintameno 715
 - 2.2.2. Suunnitelmapoistot 717

2.2.3.	Ylipoistot	718
2.2.4.	Arvonalennus	718
2.2.5.	Arvonkorotus	720
2.2.6.	Aktivoiminen kiinteään rahamäärään	721
2.2.7.	Perustamismenojen aktivointi	722
2.2.8.	Kehittämisen- ja tutkimusmenojen aktivointi	723
2.2.9.	Liikkeen hankintamenojen aktivointi	724
2.2.10.	Pääoma-alennuksen ja lainan liikkeeseenlaskumenojen aktivointi	725
2.2.11.	Aineettoman omaisuuden hankintamenojen aktivointi	725
2.2.12.	Rahoitusleasingsopimuksella hankitun omaisuuden aktivointi	725
2.2.13.	Muun pitkävaikutteisen menon aktivointi	727
2.3.	Vaihto-omaisuus	729
2.3.1.	Samanlaisen vaihto-omaisuuden käyttöjärjestys	731
2.3.2.	Arvostus tilinpäätöksessä	731
2.3.3.	Merkitseminen kiinteään raha-arvoon	732
2.4.	Rahoitusomaisuus	733
2.4.1.	Saamisten arvostus	736
2.4.2.	Rahoitus- ja muiden arvopaperien arvostus	739
2.4.3.	Suojauslaskenta ja koronvaihtosopimusten käsittely – mahdollisuus tukeutua IFRS-standardistoon	744
2.4.4.	Sijoituskiinteistöjen merkitseminen käypään arvoonsa	747
3.	Vastattavaa-puoli	747
3.1.	Oma pääoma	747
3.1.1.	Osake-, osuus- tai muu vastaava pääoma	747
3.1.2.	Sijoitetun vapaan pääoman rahasto	750
3.1.3.	Ylikurssirahasto	750
3.1.4.	Arvonkorotusrahasto	751
3.1.5.	Käyvän arvon rahasto	751
3.1.6.	Muut rahastot	751
3.1.7.	Edellisten tilikausien voitto/tappio ja tilikauden voitto/tappio	752
3.2.	Pääomalaina	752
3.2.1.	Poistoero	755
3.2.2.	Verotusperusteiset varaukset	755
3.3.	Pakolliset varaukset	755
3.4.	Vieras pääoma	757
3.4.1.	Vaihtovelkakirjalainat ja muut joukkovelkakirjalainat	757
3.4.2.	Lainat rahoituslaitoksilta	758
3.4.3.	Eläkelainat	758
3.4.4.	Saadut ennakot	758
3.4.5.	Ostovelat	758
3.4.6.	Rahoitusvekselit	759
3.4.7.	Muut velat ja siirtovelat	759
5.	TULOSLASKELMA	761

Timo Kaisanlahti

1.	Rakenne	761
2.	Tuloslaskelman erät	761
2.1.	Liikevaihto	761
2.2.	Valmiiden ja keskeneräisten tuotteiden varastojen muutos	762
2.3.	Valmistus omaan käyttöön	762
2.4.	Liiketoiminnan muut tuotot	763
2.5.	Materiaalit ja palvelut	763
2.6.	Henkilöstökulut	764

2.7.	Poistot ja arvonalentumiset.....	764
2.8.	Liiketoiminnan muut kulut	766
2.9.	Liikevoitto (-tappio).....	767
2.10.	Rahoitustuotot ja -kulut	767
2.11.	Voitto (tappio) ennen tilinpäätössiirtoja ja veroja	768
2.12.	Tilinpäätössiirrot	768
2.13.	Välittömät verot	769
2.14.	Tilikauden voitto (tappio)	769
3.	Kirjanpidollisen tuloksen ja verotuksen yhteys.....	769
6. TOIMINTAKERTOMUS, RAHOITUSLASKELMA JA LIITETIEDOT		771

Timo Kaisanlahti

1.	Toimintakertomus	771
1.1.	Kirjanpitolain vaatimukset.....	771
1.2.	Muualla lainsäädännössä edellytetyt toimintakertomustiedot – osakeyhtiölain vaatimukset.....	776
1.3.	Muualla lainsäädännössä edellytetyt toimintakertomustiedot – osuuskuntalain vaatimukset.....	777
1.4.	Muualla lainsäädännössä edellytetyt toimintakertomustiedot – avoimesta yhtiöstä ja kommandiittiyhtiöstä annetun lain vaatimukset	778
1.5.	Muualla lainsäädännössä edellytetyt toimintakertomustiedot – arvopaperimarkkinalain vaatimukset	778
2.	Rahoituslaskelma.....	781
3.	Liitetiedot.....	782
3.1.	Kirjanpitolain, pien- ja mikroyritysasetuksen sekä kirjanpitoasetuksen mukaiset liitetiedot	782
3.2.	Lyhennetyt liitetiedot pien- ja mikroyrityksessä.....	783
3.3.	Pienyritystä suuremman kirjanpitovelvollisen erityiset liitetietovaatimukset kirjanpitoasetuksessa.....	791
3.4.	Osakeyhtiölain ja osuuskuntalain vaatimukset.....	792

IV ARVOPAPERIMARKKINOIDEN SÄÄNTELY 795

1. JOHDANTO..... 797

Märten Knuts ja Joel Kanervo

1.	Rahoitusmarkkinat ja niiden yhteiskunnalliset funktiot	797
2.	Tarve arvopaperimarkkinoiden sääntelylle.....	798
2.1.	Sijoittajien luottamuksen turvaaminen	798
2.2.	Tehokkaiden markkinoiden turvaaminen	800
2.3.	Lähestymistavat arvopaperimarkkinoiden sääntelyyn.....	800

2. ARVOPAPERIMARKKINAOIKEUDELLISET OIKEUSLÄHTEET 803

Märten Knuts ja Joel Kanervo

1.	Yleistä arvopaperimarkkinaoikeudellisesta sääntelystä.....	803
2.	Soveltuva kansallinen sääntely.....	804
2.1.	Kansallinen lainsäädäntö	804
2.2.	Kansallinen lakia alemmanasteinen sääntely.....	807

3.	Eurooppalaistuva arvopaperimarkkinaoikeus	810
3.1.	Eurooppalaisen sääntelyn kehitys	810
3.2.	EU:n arvopaperimarkkinoita koskeva sääntelyprosessi (Lamfalussy-malli).....	811
3.3.	Eurooppaoikeudelliset säädökset	812
3.4.	Muu ylikansallinen regulaatio.....	815
3.	ARVOPAPERIMARKKINAOIKEUDELLINEN SÄÄNTELY	817
<i>Mårten Knuts ja Joel Kanervo</i>		
1.	Arvopaperimarkkinalaki	817
1.1.	Arvopaperimarkkinalain soveltamisala	817
1.2.	Arvopaperimarkkinalain keskeiset periaatteet	819
1.2.1.	Vaatimus riittävien tietojen pitämisestä tasapuolisesti saatavilla	819
1.2.2.	Kielto antaa totuudenvastaisia tai harhaanjohtavia tietoja.....	820
1.3.	Erityisesti hyvästä tavasta arvopaperimarkkinalaissa.....	821
2.	Keskeiset määritelmät	822
3.	Tiedon sääntely arvopaperimarkkinoilla	825
3.1.	Tiedon merkitys arvopaperimarkkinoilla.....	825
3.2.	Arvopaperien markkinointi ja esite.....	826
3.2.1.	Esitteen tarkoitus	826
3.2.2.	Esitteitä koskeva sääntely.....	827
3.2.3.	Esitteen laatimisvelvollisuus.....	828
3.2.4.	Esitteen laatimisvelvollisuutta koskevat poikkeukset esiteasetuksen mukaan	830
3.2.5.	Esitteen rakenne	831
3.3.	Pörssiyhtiön tiedonantovelvollisuus	832
3.3.1.	Tiedonantovelvollisuudesta yleisesti	832
3.3.2.	Säännöllinen tiedonantovelvollisuus	833
3.3.3.	Jatkuva tiedonantovelvollisuus	836
3.3.4.	Muu tiedonantovelvollisuus	841
3.4.	Huomattavien omistus- ja ääniosuuksien ilmoittaminen ja julkistaminen.....	842
3.5.	Lyhyeksi myynti ja siihen liittyvä tiedonantovelvollisuus.....	844
4.	Julkinen ostotarjous	845
4.1.	Julkisia ostotarjouksia koskeva sääntely ja sen tarkoitus.....	845
4.2.	Julkisissa ostotarjouksissa noudatettavat periaatteet.....	847
4.3.	Pakollisen ostotarjouksen tarjousvelvollisuuden syntyminen ja velvollisuutta koskevat poikkeukset	848
4.4.	Yksissä tuumin toimimisen käsite.....	850
4.5.	Tarjousvelvollisuuden syntymisen vaikutukset.....	851
4.6.	Pakollisen ostotarjouksen tarjousvastike	851
4.7.	Pakollisen ja vapaaehtoisen ostotarjouksen voimassaoloaika.....	852
4.8.	Vapaaehtoisen ostotarjouksen tekeminen	853
4.9.	Vapaaehtoisen ostotarjouksen tarjousvastike.....	853
4.10.	Kilpaileva ostotarjous.....	854
4.11.	Korotus- ja hyvitysvelvollisuus.....	855
4.12.	Osakeyhtiölain mukainen lunastusmenettely.....	856
5.	Arvopaperimarkkinoiden väärinkäyttö	858
5.1.	Arvopaperimarkkinoiden väärinkäytön sääntely.....	858
5.2.	Sisäpiiritiedon väärinkäyttö	858
5.2.1.	Sisäpiiritieto väärinkäytön kohteena	858
5.2.2.	Toimintakiellot	859
5.2.3.	Toimintavelvollisuudet.....	861

5.3.	Markkinoiden manipulointi	863
5.3.1.	Kielto manipuloida markkinoita	863
5.3.2.	Markkinoiden manipulaatiota koskevat poikkeukset	864
5.4.	Markkinoiden väärinkäyttöön liittyvä ilmoitusvelvollisuus	865
6.	Oikeussuojakeinot arvopaperimarkkinaoikeudessa	865
6.1.	Oikeussuojakeinojen merkityksestä	865
6.2.	Rikosoikeudelliset seuraamukset	866
6.2.1.	Rikosoikeudellisista seuraamuksista yleisesti	866
6.2.2.	Sisäpiirintiedon väärinkäyttö ja törkeä sisäpiirintiedon väärinkäyttö	867
6.2.3.	Markkinoiden manipulointi ja törkeä markkinoiden manipulointi	868
6.2.4.	Arvopaperimarkkinoita koskeva tiedottamisrikos	868
6.3.	Hallinnolliset seuraamukset	869
6.3.1.	Hallinnollisista seuraamuksista yleisesti	869
6.3.2.	Rikemaksu	870
6.3.3.	Julkinen varoitus	870
6.3.4.	Seuraamusmaksu	870
6.3.5.	Hallinnollisen seuraamuksen määräämättä jättäminen	872
6.3.6.	Muutoksenhaku	872
6.4.	Vahingonkorvausvelvollisuus arvopaperimarkkinoilla	873

V IMMATERIAALIOIKEUDET

877

1. YLEISTÄ IMMATERIAALIOIKEUKSISTA

879

Taina Pihlajarinne ja Anette Alén-Savikko

1.	Immateriaalioikeus oikeudenalana	879
2.	Yksinoikeus yhteisenä piirteenä	880
3.	Immateriaalioikeuksien suojaamisen tavoitteet	881
4.	Kansainvälinen ja EU:n immateriaalioikeus	882
4.1.	Kansainväliset konventiot ja uudentyypiset normit	882
4.2.	Pariisin sopimus – tärkein teollisoikeudellinen konventio	883
4.3.	Bernin sopimus ja muita tekijänoikeudellisia konventioita	884
4.4.	TRIPS-sopimus	884
4.5.	EU:n rooli immateriaalioikeudessa	884
5.	Immateriaalioikeuksien ryhmittely	886
5.1.	Jaottelu teollisoikeuksiin ja tekijänoikeuteen	886
5.2.	Jaottelu luovan työn suojaan ja tunnusmerkkioikeuteen	886
6.	Kriittinen keskustelu immateriaalioikeuksista	887
7.	Immateriaalioikeus ja digitalisoitumisen haaste	888
8.	Immateriaalioikeuden syntymisen edellytykset	890
8.1.	Viranomaisen myötävaikutus oikeuden syntymisessä	890
8.2.	Prioriteetti laajassa mielessä	890
8.3.	Objektiivinen ja subjektiivinen uutuus	890
8.4.	Tason eroavuuden vaatimukset	891
8.5.	Aikaprioriteetti tunnusmerkkioikeudessa	892
8.6.	Suojattavuuden tarkoituksenmukaisuuteen liittyvät edellytykset	892
9.	Suojan ulottuvuus ja sisältö – samankaltaisuusvertailut ja hyödyntämistavan arviointi	893
9.1.	Samankaltaisuusvertailut	893
9.2.	Hyödyntämistavan arviointi	894
9.3.	Yksinoikeuden rajoituksista	894

2. TEKIJÄNOIKEUS..... 897

Taina Pihlajarinne ja Anette Alén-Savikko

1.	Mitä suojataan ja miksi?	897
2.	Kansainvälinen ja EU-tekijänoikeus	898
3.	Tekijänoikeuden voimassaoloaika	898
4.	Tekijänoikeuden syntymisedellytykset	899
4.1.	Tekijänoikeuden syntyminen	899
4.2.	Omaperäisyys ja itsenäisyys	899
4.3.	Jälkipäisteokset ja vapaat muunnelmat	901
4.4.	Tekijänoikeuden ulkopuolelle jäävät teokset	903
5.	Suojan ulottuvuus ja sisältö.....	903
5.1.	Samankaltaisuusvertailu tekijänoikeudessa	903
5.2.	Taloudelliset oikeudet.....	903
5.3.	Moraaliset oikeudet	906
5.4.	Klassikkosuoja	908
6.	Teoksen nimen ja tekijän nimen suoja sekä nimen laittaminen taideteokseen	910
7.	Teosten suojaksi asetettujen teknisten toimenpiteiden suoja	911
8.	Merkittävimmät tekijänoikeussuojan rajoitukset.....	912
8.1.	Yleistä.....	912
8.2.	Tilapäinen kappaleen valmistaminen.....	914
8.3.	Kappaleen valmistaminen yksityiseen käyttöön	915
8.4.	Konsumoituminen	915
8.5.	Sitaattioikeus	916
8.6.	Kuvasitaattisäännökset.....	918
8.7.	Lehdistön lainausoikeus	919
8.8.	Vapaa esittämisoikeus	919
8.9.	Oikeus toisintaa julkisia lausumia.....	919
8.10.	Muita rajoituksia	919
9.	Pakkolisenssi- ja sopimuslissenssijärjestelmät	921
9.1.	Pakkolisenssijärjestelmä.....	921
9.2.	Sopimuslissenssijärjestelmä.....	922
10.	Lähioikeudet.....	924
10.1.	Mitä lähioikeudet ovat?	924
10.2.	Esittävän taiteilijan suoja	925
10.3.	Ääni- ja kuvatallenteiden tuottajan suoja.....	926
10.4.	Radio- ja televisiolähetyksen tuottajan suoja	928
10.5.	Valokuvasuoja	929
10.6.	Luettelosuoja ja tietokantasuoja.....	929
10.7.	Uutissuoja	932

3. PATENTTIOIKEUS..... 935

Taina Pihlajarinne ja Anette Alén-Savikko

1.	Mitä suojataan ja miksi?	935
2.	Patenttijärjestelmät ja niiden perustat	935
3.	EU ja patenttioikeus	936
4.	Patenttioikeuden voimassaoloaika.....	937
5.	Patenttioikeuden saamisedellytykset	937
5.1.	Patentoitavissa olevat keksinnöt	937
5.2.	Uutuus- ja keksinnöllisyysedellytys.....	940
6.	Suojan sisältö ja ulottuvuus.....	942

7.	Patenttioikeuden rajoituksista	944
7.1.	Konsumoituminen	944
7.2.	Ennakkokäyttöoikeus ja pakkolisenssi	944
7.3.	Muita rajoituksia	946
8.	Hyödyllisyysmallioikeus	947
4.	TUNNUSMERKKIOIKEUS	949

Taina Pihlajarinne ja Anette Alén-Savikko

1.	Mitä suojataan ja miksi?	949
2.	Tavaramerkkioikeus ja tavaramerkin funktiot	949
3.	Toiminimioikeus ja toiminimen funktiot	951
4.	EU-tunnusmerkkioikeus	952
5.	Tavaramerkkijärjestelmät	952
6.	Tunnusmerkkioikeuksien voimassaoloaika	952
7.	Tunnusmerkkioikeuksien saamisedellytykset	954
7.1.	Tavaramerkin rekisteröintiedellytykset	954
7.2.	Toiminimen rekisteröintiedellytykset	959
7.3.	Tavaramerkin tai toiminimen vakiinnuttaminen	961
7.4.	Kollisoiden ratkaisu	961
8.	Suojan ulottuvuus ja sisältö	963
8.1.	Sekoitettavuusedellytys tavaramerkkioikeudessa	963
8.2.	Sekoitettavuusedellytys toiminimioikeudessa	964
8.3.	Laajennettu tavaramerkkisuojan ja toiminimien Kodak-suojan ja rotanmyrkkypin mukainen suoja	965
8.3.1.	Laajennettu tavaramerkkisuojan	965
8.3.2.	Kodak-suojan ja rotanmyrkkypin mukainen toiminimisuojan	967
8.4.	Käyttö elinkeinotoiminnassa	967
8.5.	Käyttö tunnusmerkin tehtäviä vahingoittavalla tavalla	968
9.	Tunnusmerkkisuojan rajoitukset	969
9.1.	Tunnusmerkkioikeuksia koskevat rajoitukset	969
9.2.	Rajoitukset tavaramerkkioikeuteen	969
9.3.	Rajoitukset toiminimioikeuteen	973
10.	Verkkotunnukset	974
5.	MALLIOIKEUS	977

Taina Pihlajarinne ja Anette Alén-Savikko

1.	Mitä suojataan ja miksi?	977
2.	Mallioikeusjärjestelmät ja EU:n mallioikeus	977
3.	Mallioikeuden voimassaoloaika	978
4.	Mallioikeuden saamisedellytykset	978
4.1.	Uutuusedellytys	979
4.2.	Yksilöllisyysedellytys ja luova työ	979
4.3.	Moniosaisen tuotteen uutuus ja yksilöllisyys	980
4.4.	Muita rekisteröintiedellytyksiä	981
5.	Suojan sisältö ja mallioikeuden rajoitukset	982
6.	Rekisteröimätön yhteisömalli	983
7.	Suhde tekijänoikeuteen	983

6. IMMATERIAALIOIKEUKSIEN HYÖDYNTÄMISESTÄ 985

Taina Pihlajarinne ja Anette Alén-Savikko

1. Kenelle immateriaalioikeudet kuuluvat? 985
 - 1.1. Lähtökohdat 985
 - 1.2. Immateriaalioikeuksien luovutus 985
 - 1.3. Immateriaalioikeudet ja työsuhde 986
2. Erityiskysymys: tekijänoikeuden kollektiivihallinto 987

7. IMMATERIAALIOIKEUKSIEN PUOLUSTAMISESTA 989

Taina Pihlajarinne ja Anette Alén-Savikko

1. Yleistä 989
2. Kieltovaatimukset 990
3. Rikosoikeudellisista seuraamuksista 990
4. Vahingonkorvaus, hyvitys ja muut taloudelliset seuraamukset 991

VI SOPIMATON MENETTELY

993

1. SOPIMATON MENETTELY LIIKETOIMINNASSA 995

Johan Bärlund

1. Johdanto 995
2. Markkinoinnin sopimattomuus 999
3. Sopimaton jäljittely ja norkkiminen 1007
4. Puuttuminen sopimussuhteisiin 1010
5. Pyramidihuijaukset 1011
6. Seuraamukset ja oikeussuojaa tarjoavat elimet 1012

2. LIIKESALAISUUKSIEN SÄÄNTELY 1017

Johan Bärlund

1. Liike- ja yrityssalaisuudet 1017
2. Seuraamukset 1024

3. LAHJONTA 1031

Johan Bärlund

4. SOPIMUSEHTOJEN SÄÄNTELY 1033

Johan Bärlund

VII KULUTTAJAOIKEUS

1039

1. KULUTTAJAOIKEUDEN PÄÄPIIRTEET 1041

Klaus Viitanen

1. Kuluttajansuojalainsäädäntö 1041
2. Soveltamisala ja peruskäsitteet 1046

3.	Kuluttajaviranomaiset ja riidanratkaisuelimet.....	1050
3.1.	Kuluttajaviranomaiset.....	1050
3.2.	Markkinaoikeus.....	1052
3.3.	Yksilölliset kuluttajariidat.....	1056
3.4.	Ryhmäkanne.....	1060
3.5.	Kansainväliset kuluttajariidat.....	1064
4.	EU-kuluttajaoikeus.....	1067
2.	MARKKINOINNIN JA SOPIMUSEHTOJEN SÄÄNTELY.....	1075
	<i>Klaus Viitanen</i>	
1.	Markkinoinnin sääntely.....	1075
1.1.	Vuoden 2005 markkinointidirektiivi.....	1075
1.2.	Markkinoinnin sääntely KSL 2 luvun mukaan.....	1079
1.2.1.	Yleistä.....	1079
1.2.2.	Hyvän tavan vastainen markkinointi.....	1081
1.2.3.	Sopimatonta menettelyä koskeva yleislauseke.....	1083
1.2.4.	Markkinoinnin tunnistettavuus.....	1085
1.2.5.	Harhaanjohtavan markkinoinnin kielto.....	1086
1.2.6.	Elinkeinonharjoittajan suora tiedonantovelvollisuus.....	1093
1.2.7.	Aggressiivisen menettelyn kielto.....	1096
1.2.8.	Lisäedut ja sattumanvaraiset edut markkinoinnissa.....	1098
1.3.	Kansainvälinen markkinointi.....	1101
2.	Sopimusehtojen sääntely.....	1105
3.	TUOTTEIDEN TURVALLISUUS.....	1115
	<i>Klaus Viitanen</i>	
1.	Lainsäädäntö.....	1115
2.	Tuoteturvallisuus.....	1117
2.1.	Yleinen tuoteturvallisuus.....	1117
2.2.	Eriytynyt tuoteturvallisuuslainsäädäntö.....	1121
3.	Tuotevastuu.....	1122
3.1.	Oikeuskehitys.....	1122
3.2.	Tuotevastuulaki.....	1123
3.3.	Tupakkaoikeudenkäynnit.....	1128
3.4.	Lääkevahinkojen korvaaminen.....	1130
4.	KULUTTAJASOPIMUKSET.....	1135
	<i>Johan Bärlund</i>	
1.	Johdanto: Keinot ja rakenteet.....	1135
2.	Sopimuksen synty, sopimusehdot ja sopimuksen tulkinta.....	1138
2.1.	Sopimuksen synty.....	1138
2.2.	Sopimusehdot.....	1140
2.3.	Sopimuksen tulkinta.....	1144
3.	Kuluttajankauppa.....	1145
3.1.	Sääntelyn yleiskuva.....	1145
3.2.	Tavaran luovuttaminen.....	1147
3.3.	Viivästys ja sen seuraamukset.....	1149
3.3.1.	Kauppan purku.....	1150
3.3.2.	Vahingonkorvaus.....	1150
3.4.	Tavaran virhe.....	1153

3.5.	Virheen seuraamukset	1162
3.5.1.	Virheen oikaisu	1162
3.5.2.	Hinnanalennus.....	1164
3.5.3.	Kauppan purku	1165
3.5.4.	Vahingonkorvaus	1166
3.5.5.	Oikeus pidättäytyä kauppahinnan maksusta.....	1169
3.5.6.	Oikeudellisen virheen seuraamukset	1169
3.6.	Ostajan velvollisuudet ja sopimusrikkomuksen seuraamukset	1170
3.6.1.	Kauppahinta ja sen suorittaminen.....	1170
3.6.2.	Viivästyksen seuraamukset.....	1171
3.6.3.	Ostajan muut velvoitteet	1173
4.	Eräät kuluttajapalvelukset	1174
4.1.	Palvelussuorituksen aikataulu	1175
4.2.	Palvelussuorituksen sisältö ja suoritusvirheen seuraamukset.....	1176
4.3.	Tilaaajan suoritusvelvollisuus	1181
5.	Etä- ja kotimyyni	1184
6.	Asuntojen hankinta	1189
6.1.	Säätelyn yleiskuva.....	1189
6.2.	Asuntokauppalain tavoitteet ja soveltamisala.....	1189
6.2.1.	Säätelyn perustelut.....	1189
6.2.2.	Asuntokauppalain soveltamisala ja pakottavuus.....	1190
6.3.	Asunnonostajan suoja rakentamisvaiheessa	1191
6.3.1.	Suojasäätelyn tarkoitus ja rakenne	1191
6.3.2.	Turva-asiakirjat.....	1192
6.3.3.	Taloussuunnitelma	1193
6.3.4.	Osakkeen luovutus ja panttaus rakentamisvaiheessa	1194
6.3.5.	Vakuudet ja vakuutukset suojajärjestelyinä.....	1195
6.3.6.	Osakkeenostajien valvontamahdollisuus	1196
6.4.	Asunnonostajan suoja tarjousvaiheessa: varausmaksu, käsiraha ja vakiokorvaus	1196
6.5.	Uuden asunnon kauppa	1198
6.5.1.	Myyjän velvollisuudet	1198
6.5.2.	Myyjän viivästys ja sen seuraamukset.....	1199
6.5.3.	Uuden asunnon virhe	1200
6.5.4.	Uuden asunnon virheen seuraamukset	1203
6.5.5.	Ostajan velvollisuudet	1206
6.6.	Käytetyn asunnon kauppa.....	1207
7.	Kuluttajaluotto	1208
7.1.	Säätelyn yleiskuva.....	1208
7.2.	Säätelyn soveltamisala ja käsitteet.....	1209
7.3.	Kuluttajaluottosopimuksen tekeminen	1212
7.4.	Kuluttajaluoton maksaminen.....	1216
7.5.	Ulkopuolisen rahoittajan vastuu kaupasta.....	1217
7.6.	Tilinhaltijan vastuu luottokortin käytöstä.....	1217
8.	Kuluttajavakuutusopimus	1219
8.1.	Säätelyn rakenne.....	1219
8.2.	Vakuutusopimuksen tekeminen ja tiedonantovelvollisuus.....	1220
8.3.	Vakuutuksenottajan sopimusvelvoitteet	1223
8.4.	Vakuutuksenantajan sopimusvelvoitteet.....	1225
9.	Sähkö- ja viestintäpalvelusopimus	1226

VIII KILPAILUNRAJOITUKSET JA JULKISET HANKINNAT 1231

1. KILPAILUOIKEUDEN PERUSTEET 1233

Petri Kuoppamäki

1.	Termistöä.....	1233
2.	Kilpailunrajoitukset ja taloudellinen kilpailu.....	1233
3.	Talousteoria ja käytännön kilpailupolitiikka	1237
4.	Miksi kilpailua suojellaan?.....	1239
4.1.	Allokatiivinen tehokkuustappio.....	1241
4.2.	Dynaaminen tehottomuus.....	1242
4.3.	Tulonsiirrot kuluttajilta monopoliyritykselle	1243
5.	Oikeudellinen kehitys.....	1246
5.1.	Kilpailuoikeuden historiallinen tausta	1246
5.2.	EU:n kilpailuoikeus.....	1246
6.	Kilpailulain tavoitteet ja tulkinta	1250
7.	Kilpailulain soveltamisala	1255
7.1.	Asiallinen soveltamisala	1255
7.1.1.	Työmarkkinat.....	1255
7.1.2.	Maatalous	1255
7.2.	Alueellinen soveltamisala.....	1256
7.3.	Kilpailulain suhde EU:n kilpailuoikeuteen	1257
7.4.	Elinkeinonharjoittaja	1261
7.5.	Julkiset kilpailunrajoitukset ja kilpailuneutraliteetti.....	1262
8.	Kilpailuviranomaiset ja menettely pääpiirteittäin	1268
8.1.	Kilpailu- ja kuluttajavirasto	1268
8.2.	EU:n viranomaisverkosto	1271
8.3.	Markkinaoikeus.....	1272
9.	Seuraamukset kilpailusääntöjen rikkomisesta	1273
9.1.	Menettelyn kieltäminen	1274
9.2.	Puolustautumisoikeudet	1275
9.3.	Seuraamusmaksu	1278
9.4.	Leniency-menettely kartelliasioissa	1285
9.5.	Sopimusten pätemättömyys.....	1288
9.6.	Vahingonkorvaus	1291

2. KILPAILUA RAJOITTAVAT SOPIMUKSET JA HYÖDYLLISTEN SOPIMUSTEN SALLIMINEN..... 1299

Petri Kuoppamäki

1.	Lähtökohtia	1299
2.	Kartellikiellon alaan kuuluvat sopimukset, päätökset ja yhdenmukaistetut menettelytavat	1301
2.1.	Vakavimmat kilpailunrajoitukset	1302
2.2.	Sopimus, päätös tai yhdenmukaistettu toiminta	1304
2.3.	Elinkeinonharjoittajien yhteenliittymät.....	1305
2.4.	Konserninsisäiset sopimukset	1306
2.5.	Epäitsenäiset kauppaedustajat	1306
2.6.	Vähämerkitykselliset kilpailunrajoitukset.....	1307
3.	Hyödyllisten sopimusten salliminen.....	1308

3. HORIZONTAALISET KILPAILUNRAJOITUKSET 1315

Petri Kuoppamäki

1. Yleistä 1315
2. Hintakartellit 1316
3. Tarjouskartellit 1321
4. Tuotannonrajoitukset ja markkinoiden jakaminen 1323
 - 4.1. Tuotannonrajoitukset 1323
 - 4.2. Markkinoiden jakaminen 1323
 - 4.3. Hankintalähteiden jakaminen 1324
 - 4.4. Kollektiivinen boikotti 1324
 - 4.5. Yrityskaappoihin liitetyt kilpailukieltosopimukset 1325
5. Horizontaalisia sopimuksia koskevat ryhmäpoikkeukset 1328
 - 5.1. Tutkimus- ja kehityssopimukset 1330
 - 5.2. Teknologiansiirtosopimukset 1331
 - 5.3. Erikoistumissopimukset 1331
6. Horizontaalisia sopimuksia koskevat suuntaviivat 1332

4. VERTIKAALISET KILPAILUNRAJOITUKSET 1335

Petri Kuoppamäki

1. Johdanto 1335
2. Vertikaalisia sopimuksia koskeva ryhmäpoikkeusasetus 1336
3. Määrä hinnoittelu 1338
4. Muut kuin hinnoittelua koskevat vertikaaliset rajoitukset 1340
5. Yksinomaisuussopimukset 1340
6. Selektiivinen jakelu 1341

5. MÄÄRÄÄVÄN MARKKINA-ASEMAN VÄÄRINKÄYTTÖ 1345

Petri Kuoppamäki

1. Yleistä 1345
2. Määräävä markkina-asema 1348
 - 2.1. Määräävän markkina-aseman tunnusmerkistö 1349
 - 2.2. Markkinarakenne, markkinakäyttäytyminen ja markkinatulokset 1351
 - 2.3. Riippuvuussuhteen merkitys 1353
 - 2.4. Relevanttien markkinoiden määrittely 1355
 - 2.4.1. Relevantit hyödykemarkkinat 1356
 - 2.4.2. Relevantit maantieteelliset markkinat 1359
 - 2.5. Kokonaisvaltainen tarkastelu 1361
 - 2.6. Yhteinen määräävä asema 1362
3. Määräävän markkina-aseman väärinkäyttö 1366
 - 3.1. Väärinkäytön yleiset tunnusmerkit 1367
 - 3.2. Liikesuhteesta pidättäytyminen ilman asiallista syytä 1371
 - 3.3. Määräävässä asemassa oleva yritys ja immateriaalioikeudet 1372
 - 3.3.1. Yleistä 1372
 - 3.3.2. Väärinkäytön tyyppitilanteita 1373
 - 3.3.3. Magill ja IMS Health 1375
 - 3.4. Yksinomaisuussopimukset 1377
 - 3.5. Jälleenmyynti- ja käyttörajoitukset 1379
 - 3.6. Sidonta 1379
 - 3.7. Hintasyrjintä 1384

3.8.	Sallitut ja kielletyt alennuskäytännöt	1387
3.8.1.	Määräalennukset	1389
3.8.2.	Funktionaaliset alennukset	1390
3.8.3.	Uskollisuusalennukset	1390
3.8.4.	Tavoitealennukset	1391
3.8.5.	Sitovat alennukset	1392
3.9.	Saalistushinnoittelu	1394
3.10.	Monopolihinnoittelu	1396
6.	YRITYSKAUPPAVALVONTA	1401
	<i>Petri Kuoppamäki</i>	
1.	Yrityskauppavalvonnan tavoitteet ja merkitys kilpailuvalvonnassa	1401
1.1.	Yrityskauppojen kilpailuvaikutukset	1401
1.2.	Yrityskauppavalvonnan suhde kilpailulain kieltoihin	1404
1.3.	Yrityskauppavalvonnan tavoitteita ja periaatteita	1405
2.	Yrityskauppavalvontaa koskevien säännösten soveltamisala	1407
2.1.	Yrityskaupan määritelmä	1407
2.1.1.	Määräysvallan hankkiminen	1408
2.1.2.	Liiketoiminnan hankinta	1409
2.1.3.	Sulautuminen	1410
2.1.4.	Toiminnallisesti itsenäisen yhteisyrityksen perustaminen	1410
2.1.5.	Yrityskaupan liitännäisrajoitukset	1411
2.2.	Liikevaihtorajat	1412
2.3.	EU:n sulautuma-asetuksen soveltamisala	1413
3.	Menettely pääpiirteittäin	1414
3.1.	Ilmoitusvelvollisuus	1414
3.2.	Yrityskauppaa koskevan ilmoituksen käsittely Kilpailu- ja kuluttajavirastossa	1416
3.3.	Toimeenpanokielto	1417
3.4.	Ilmoitusvelvollisuuden ja toimenpidekiellon laiminlyönnin seuraamukset	1417
3.5.	Yrityskauppaa koskevan asian käsittely markkinaoikeudessa	1418
3.6.	Asian ottaminen uudelleen käsiteltäväksi	1418
4.	Yrityskaupan kieltäminen ja ehtojen asettaminen	1419
4.1.	Kieltotunnusmerkistö	1420
4.2.	Määräävän markkina-aseman syntyminen tai vahvistuminen	1421
4.3.	SIEC-testi	1423
4.4.	Kilpailun olennainen estyminen	1426
4.5.	Tehokkuusvaikutukset ja failing company -puolustus	1427
4.6.	Ehtojen asettaminen	1430
7.	JULKISET HANKINNAT	1435
	<i>Petri Kuoppamäki</i>	
1.	Johdanto	1435
1.1.	Julkisten hankintojen kansainvälisestä sääntelystä	1436
1.2.	Hankintalain kokonaisuudistus	1437
1.3.	Kynnysarvot ja niiden merkitys	1438
1.3.1.	Kotimaiset kynnysarvot	1439
1.3.2.	EU-kynnysarvot	1439
1.3.3.	EU:n sisämarkkinaoikeuden periaatteet	1441
1.3.4.	Peruspalvelusektori	1442
1.4.	Julkisten hankintojen sääntelyn tavoitteet ja keskeiset periaatteet	1444

2.	Julkisia hankintoja koskevien säännösten soveltamisala.....	1449
2.1.	Mitä tarkoitetaan julkisella hankinnalla?	1449
2.1.1.	Hankinnan yleismääritelmä	1449
2.1.2.	Hankintatyytit.....	1450
2.2.	Hankintayksiköt, joihin säännöksiä sovelletaan	1453
3.	Hankinnoissa noudatettavat menettelysäännöt	1456
3.1.	Yleinen kilpailuttamisveloite ja sen poikkeukset.....	1456
3.2.	Vaihtoehtoiset hankintamenettelyt.....	1459
3.3.	Tarjouspyynnölle asetetut vaatimukset.....	1463
3.4.	Kelpoisuutta vailla olevan ehdokkaan tai tarjoajan sulkeminen tarjouskilpailun ulkopuolelle	1465
3.5.	Tarjouksen hylkääminen.....	1467
4.	Hankinnasta päättäminen	1470
4.1.	Alhaisin hinta ja kokonaistaloudellisuus	1470
4.2.	Kirjallinen hankintapäätös	1472
5.	Oikeusturvakeinot.....	1473
5.1.	Reaalikeinot.....	1475
5.2.	Hyvitysmaksu	1477
5.3.	Vahingonkorvaus	1478
5.4.	Tehottomuusseuraamus	1479
5.5.	Seuraamusmaksu ja sopimuskauden lyhentäminen	1480
	Lähteet.....	1483
	Oikeustapaushakemisto	1507
	Asiahakemisto.....	1519